JÄRVA TEATAJA

LAUPÄEVAL, 13. NOVEMBRIL 1943. A. 3. AASTAK. NR. 131. ÜKSIKN. 5. PN

Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, telef. 30. Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind Rmk 0.60 kuus. ● Peatoimetaja: Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht. Paide Trükikoja trükk

Eesti rahvas mõistab oma kohust tuleviku vastu

Kindralinspektor Soodla raadiokõne kolmap., 10. nov.

Täna jõuab lõpule 3. novembril alanud 1925. a. sündinud meeskodanike kaitseteenistusse võtmine. Sel puhul tervitan kõigepealt kaitseteenistusse kutsutud noormehi ja soovin neile parimat edu ning õnne nende tulevases teenistuses.

Olen kindel, et need eesti noormehed kujunevad vapraiks sõdureiks ja tublideks eesti meesteks, kelle osatähtsus eesti rahva julgeoleku kindlustamises ei ole väike. Nendest meestest peab kujunema see raudne ja kokkuliidetud jõud, mis peab abiks olema eesti rahva tuleviku eluvormide kujundamisel ja hoidmisel.

Kaitseteenistus on rahva tähtsaim kohustus ja täna võin ma kinnitada, et eesti rahvas on täiel määral selle kohustuse ulatust ja tähtsust mõistnud.

Seda kinnitab meile kõige selgemini kutsealuste distsiplineeritud ja kindel hoiak, mis on ühtlasi ka kogu eesti rahva hoiak selles küsimuses. Kutsealuste tähtajaline ja viivitusteta ilmumine kaitseteenistuskomisjonidesse räägib nende eneste ja kogu rahva auväärset suhtumisest astutud sammu. Ja me võime öelda, et see on tähtsaim samm eesti rahva elus, mis kahe viimase aasta jooksul on astutud.

On arusaadav, et selle sammu eel on käinud põhjalikud kaalutlused, ja kui see samm on otsustatud teha, siis on see toimunud sügavast veendumusest, et see praeguses olukorras on paratamatu ja õige. Selle sammu astumine on tingitud olnud vaid ühest vajadusest — kaitsta meie maad enamluse ohu vastu.

Kui eesti rahvas täna meenutab aegu, kus 1940. aasta juuni lõpul Eesti sõjaväe osad olid enamlaste poolt sunnitud Krivistuma Tallinna Vabadusväljakul ja marssima läbi linna, ja kui eesti rahvas siis massiliselt täitis kõiki Tallinna väljakuid ja tänavaid ja aplodeeris ja nuttis oma sõjaväele, siis mitte selleks, et ta oleks juubeldanud ja rõõmu tunnud selle väljaastumise pärast, millest ta väga hästi teadis, et see meie ohvitseridele ja sõdureile oli raskeks kannatusmomendiks, — vaid eesti rahvas avaldas oma tundeid seepärast, et ta tahtis kinnitada oma poolehoidu ja armastust sellele sõjaväele, kes oli kätte võidelnud temale vabaduse ja heaolu, ja et jumalaga jätta selle sõjaväega, kellest ta teadis, et ta teda näeb viimset korda.

Sest mis enamlaste poolt ka lubati sel korral, seda ei uskunud meie rahvas, sest ta tundis, et see on vale, ja eesti rahva tunded ei ole teda kunagi petnud, ta tunded on saanud alati õige tõlgitsuse ta kainest meelest. Selleks on teda manitsenud ta pikkade aastasadade minevik võitluses idaga.

Kui me nüüd uuesti astume esimesi samme oma sõjaväe teenistuse õiguslik kujundamise alal kohustusliku kaitseteenistuse kaudu, siis on loomulik, et eesti rahvas tervitab jälle oma sõjaväeüksuste [illegible]ellukutsumist, kuigi võib-olla esimesel hetkel tagasihoidlikult, sest seisame keset tõsist võitlust, kus oleme teadlikud, et meil veel väga palju raskeid võitluspäevi ees seisab.

Aga me oleme enestele kindlad ja julged ega karda võitlust, nii nagu me ei kartnud seda Vabadussõja päevil.

Kui julgus ja meelekindlus on rahvale tagasi antud, siis muutuvad ta sammud ka sõjalise võitluse alal selgeiks ja iseenesestmõistetavaiks.

Eesti vabastamisel Saksa vägede poolt 1941. a. võttis eesti rahvas osa oma maa vabastamise aktsioonist ja võitlusest enamluse vastu vabal tahtel. Tahe võidelda enamluse vastu oli siis niivõrd spontaanne, et tuhanded ja tuhanded meie mehi teatas end võitluseks vabatahtlikult ja nõudis enesele relvi.

Nendest meestest kujunesid meie esimesed vabatahtlikud väeüksused, kelle võitlus Saksa vägede kõrval on kestnud kuni tänaseni, ja kestab üha edasi. Need mehed on sooritanud oma rahvale ajaloolise teene, sest need mehed ja ka need meie mehed, kes olles sunduslikult võetud punaväkke ja sealt juba esimesis lahinguis üle tulid ja keeldusid võitlemast punase režiimi eest, need mehed on meile ja kõigile rahvastele elavad ja vastuvaidlematud tõendid, et eesti rahvas pole kunagi tahtnud ega otsustanud vabatahtlikult liituda Nõukogude Venemaaga.

Ka on nende vabatahtlike väeüksuste teene, et on loodud usalduslik alus ja eeldus, et eesti rahvale on antud, ja antakse, relvi endale suuremate sõjaväeüksuste moodustamiseks.

Nüüd, kus meil on rohkem kui kaks aastat võitlust enamluse vastu käesolevas sõjas seljataga, oleme alles kogenud selle võitluse ulatust ja tõsidust. Kuigi enamlik riik pole veel kokku varisenud, vaid võitleb hoos ja ägeduses edasi, nagu iga loom, kes tunneb oma surmaohtu, siis on meile ka selge, et selleks võitluseks meie poolt on vähe poolikuist abinõudest.

Võitlus enamlusega käib elu ja surma peale ja eesti rahvas võitleb oma elu eest, seepärast tuleb võidelda ka lõpuni. See asjaolu ongi meile mõõduandvaim kõigi meie sammude kaalutlemisel, mis tuleb astuda käimasoleva võitluse pidamiseks — iga mees peab oma kohust täitma oma isamaa vastu. Seepärast tuleb rõõmustada, et meie rahvale on loodud võimalus olla jälle relvastatud rahvas ja oma mehi kutsuda lippude alla.

Iga rahvas peab oma raskeil hetkil ammutama jõudu oma tuleviku ideelistest püüdlustest ja kinnitama usku enesesse nende kogemuste abil, mis tal on olemas minevikust.

Võitluses enamluse vastu ei tohi me ühekski hetkeks unustada oma Vabadussõda aastail 1918/20. Selle sõja kogemused ja vaim peavad ka praegu meiega kaasas käima, meile jõudu ja julgust audma vajalike sammude astumiseks ja olema rahvale tähiseiks, kuidas talitada ja käituda.

Kui räägime Vabadussõjast, siis ei tohi me hetkekski unustada neid raskusi ja ebaõnnestumisi, mis meil seal tuli läbi elada. Me teame, et Eesti Ajutine Valitsus katsus tolkorral sõjaprobleemi lahendada vabatahtliku sõjaväe abil, teades, et eesti rahvas on enamluse vastane ja seepärast võitlus enamluse vastu on iseenesestmõistetav ning tarvitseb ainult kutsuda ja ta tuleb .

Kuid me teame, et see valitsuse katse ei annud soovitud tagajärgi ja eesti rahva päästeid tol korral hävingust ainult selle vea otsekohene äratundmine ja sellele järgnenud julged ning otsustavad sammud sundusliku mobilisatsiooni väljakuulutamiseks.

Ja ainult see aitas meid üle kõigist raskusist Vabadussõjas, et rahva jõud oli rakendatud ühiselt ja raskused jaotatud kogu rahvale ega kandunud mitte ainult üksikute õlgadele.

Need sammud tagasid, et me tookord võitsime sõja ja et me veel täna elame ja oma tuleviku saatuse määramisel võime kaasa rääkida.

See kogemus on meile näidanud, et sõjalist kaitset ja rahva julgeolekut ei saa rajada üksi ja täies ulatuses mitte ainult vabatahtlikkuse alusele. Me ei tunne ka ühtki teist rahvast, kes oma sõjalise jõu korraldamisel pääseks mööda kohustuslikest normidest.

Seejuures ei saa vaadelda sõjalise kohustuse kandmist kui ainult kohustust — see on eeskätt õigus. Võidelda ja end ning oma maad kaitsta on iga rahva ürgõigus ja ürgkohus. võida aga kanda relva ja seliega võidelda oma maa kaitseks, kuulub rahva suurimate õiguste hulka, ja seepärast tuleb meil, kui enamlaste poolt desarmeeritud rahval võimalust, uuesti Saksa riigilt relvi saada, tõsiselt tunnustada. Relvastatud jõu loomine ja kasutamine aga allub alati kindlale korraldusele.

Sõjaliste abinõude ja kavatsuste kohta pole lubatav anda avalikke seletusi, sest seda kasutaks eeskätt vaenlane oma huvides, kuid niipalju kui võimalik, tahan ma teoksiloleva sissekutsumisega seoses olevaid küsimusi selgitada.

Sissekutsutava aastakäigu mehed on ette nähtud Eesti väeosade komplekteerimiseks, täiendamiseks ja ülesehitamiseks. Meie sõjalise jõu areng, kui me ei taha, et see jääks seisma, vajas viibimatut meeste sissekutsumist.

Kui keegi levitab jutte, et Eesti üksused viiakse igale poole mujale kui Eesti rindele, siis on see jutt aluseta ja suunatud otseselt võitlusjõudude moodustamise kahjuks.

Meie brigaad on asetatud sinna, kus see meie kodumaa kaitsmiseks on kõige olulisem. Samuti on aluseta jutud, et relva-SS ei olevatki päris-sõjavägi.

Ma mõistan, millele need jutud vihjavad, kuid nende juttude ajajaid on kahte sorti: ühed, kes levitavad neid selleks, et kahjustada Eesti sõjaväeüksuste loomist, teised, kes neid heameelega edasi räägivad, ilma et neil enestel selle kohta ülevaadet või arusaamist oleks— nii nagu kõigi teiste võimalike ja võimatute kuulujuttude edasi rääkimisel Relva-SS-sõjavägi ei ole mitte ainult eeskujulikult relvastatud ja varustatud ning välja õpetatud, vaid see võitleb ka eeskujulikult. Nii võiksime öelda, et meie lööküksused Vabadussõjas — nagu Kuperjanov, Kalevi malev, Scouts-pataljon jne. polnud ka siis sõjavägi. Relva-SS-sõjavägi on eranditult rindel, ja kuidas ta võitleb, see on avalikkusele teada kas või näiteks pataljon „Narva“ kaudu.

Kuuldub sageli ütelusi: „Meie mehed viiakse ära, meil läheb neid veel endal tarvis“. Kui mehi on saadetud ja saadetakse ühte või teise õppelaagrisse, siis mitte selle sihiga, et neid siit ära viia, vaid ainult selle sihiga, et neid välja õpetada ja neid siis õppinud sõduritena tagasi tuua.

Kui väljaõpe kuni tänaseni on teostunud väljaspool Eesti piire, siis ei tohi me unustada tõsiasja, et meie kodumaal ei ole praegu meie kasutuses mingisuguseid hooneid ega õppeplatse. Need kõik on rindele teisteks ülesanneteks vajalikud ja neid armeede tagala vajadusi ei saa olematuks muuta.

Pealeselle on meie endistele õppeplatsidele püstitatud hooned vaid suvibarakid ja talviseks kasutamiseks kõlbmatud. Kuid kõigist neist raskusist hoolimata on siiski kavatsus meie väeosade väljaõpet kodumaale tuua. Selleks ei ole Saksa väejuhatuse poolt takistusi. Kuid see on seotud vajalike ehituste püstitamisega elamiseks ka ebasoodsail aastaaegadel ja talvel ning õppeplatside korraldamisega.

Siin ei tohi ka ära segada juba väljaõpetatud ja lahingupiirkonda saadetud sõjaväe paigutamise vajadusi väljaõppel oleva sõjaväe paigutamisega. Väljaõppel olev sõjavägi vajab kasarmeeritud paigutamist ja õppeplatse, kus ta saab teostada kõiksuguseid lahinguharjutusi ja lahinglaskmisi koostöös moodsate relvadega, ilma milleta pole vajalik väljaõppetase saavutatav. Ka distsipliin, kasvatus ja üksuste liituvus nõuab seda. — Väljaõpetatud sõjavägi aga vajab enda paigutamiseks vaid peavarju ja selle lahendamine on palju lihtsam küsimus.

Kuid kordan veel, et hoolimata neist puudusist ja raskusist tehakse praegu kõik, et väljaõpet tuua meie oma kodumaale. Aga seni kui see teostub, ei saa väljaõpet seisma panna.

Pärast kaitseteenistusse kutsumise lähiviimist lähen ma peatselt väljaõppelaagrisse, et tutvuda meie sõdurite olukorraga, väljaõppe korraldamisega ja selgitada kõik vajalikud küsimused koha peal.

Meie sõjasiht on — võidelda kõigi jõududega enamlaste vastu, kes meie maad tahavad vallutada ja selle vallutuse kindlustamiseks tahavad desorganiseerida ning hävitada.

Kas vajab see lähemaid kommentaare? Juba üksi see asjaolu on küllaldane, et määrata meie sõjasihti. Eesti rahvas on uhke ja julge rahvas ja tema sõjasiht on võidelda endale kätte õigus elada auväärselt vaba rahvana. Kui tänapäeval Saksa riigi valitsus aitab kõigiti kaasa meie sõjalise jõu loomisele ja arendamisele, siis peaks olema see selge kinnitus ja heatahtlikust poliitilisest suhtumisest eesti rahvale.

Meie kui väikerahva tulevik on paratamatus sõltuvuses suurrahvaste suhtumisest meie tuleviku eluvormidele.

Kui me praegu Saksamaa abiga loome endale rahvuslikke väeosi, siis peab igaühele ka selge olema et nende väeosade loomise ainuke siht on — jõufaktori moodustamine võitluseks enamluse vastu, s. o. ida vastu, ja see seisukoht peab olema meile püsiv, selles peame olema paindumatult järjekindlad, sest igasugune teine arusaamine oleks meile suureks eksituseks. Ja ka Saksa riigile on meie arusaamine selles kü-

Järg 3. lhk

Nõukogud kaotasid kahe päevaga

411 tanki ja 98 lennukit

Führeri peakorterist, 12. nov. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krimmis püüdsid nõukogud tugevate jõududega oma sillapead Kertshist kirde pool laiendada. Nad pandi peale tugevat võitlust saksa ja rumeenia üksuste poolt seisma. Kerged saksa merejõud ajasid vaenlase katsed, maabumispead lõuna pool Kertshi tugevdada, nurja ja uputasid seejuures 1 vaenlase suurtükipaadi. Perekopist kirde pool üle mere tulnud vaenlase osad hävitati lähivõitluses.

Dnjepri ääres ajasid meie väed nurja vaenlase jõe ületamise katse Nikopolist ida pool. Nõukogude kohalikud rünnakud Dnjepri käärus nurjusid.

Kiievi võitlusruumis kestab laning sissemurruruumi sügavuses vähenemata ägedusega. Linnast edela pool varisesid nõukogude tugevad rünnakud raskete kaotustega vaenlasele, kuna kaugemal lõuna pool vallutasid meie üksused mitmed asulad tagasi.

Tshernigovist loode pool andis vaenlase rünnakute hoog pärast eelmise päeva raskeid kaotusi järele. Seiest hoolimata tekitis eile ägedaid võitlusi, millistes ühe korpuse lõigus jälle hävitati või muudeti liikumisvõimetuks 57 vaenlase tanki.

Uued vaenlase rünnakud Smolenskist loode pool tõrjuti vasturünnakutega või pandi seisma.

Neveli raumis katsus vaenlane ka eile oma sissemurrukohta, eriti linnast lõuna ja põhja pool, laiendada. Nende rünnakute edukal tõrjel hävitati põhja pool Nevelit 40 tanki, sellest 35 ühe jalgväediviisi poolt.

Kogusummas kaotasid nõukogud kahel viimasel päeval idarindel 411 tanki ja 98 lennukit.

Lõuna-Itaalias tormavad põhja-ameerika väed Volturnost lääne pool juba päevi hoolimata raskeist kaotusist asjatult üha jälle meie kõrgustikupositsioonide vastu Mignanost lõuna pool viis üks meie jõuline vasturünnak ühe ajutiselt kaotatud kõrgustiku ja asula tagasivallutamisele.

Saksa võitlus- ja torpeedolennukite üksused ründasid eile hilistel pealelõunatundidel jälle tugevasti juigestatud vaenlase järelveekonvoid vetes Oranist ida pool. Seniatel andmetel uputati 4 tulvilaaditud prahilaeva kogumahuga 29.000 brt ning 2 hävitajat, kuna raskesti vigastati 11 prahilaeva kogumahuga 84.000 brt, 2 hävitajat ja 1 vahilaeva: 6 saksa lennukit jäi kadunuks.

Vaenlase lennukite üksused ründasid päeval kohti okupeeritud läänepiirkonnis ja heitsid pomme Münsteri linnale. Öösi ründasid üksikud briti häirimislennukid lääne- ja põhjapoolset riigipiirkonda. Kogusummas tulistati alla eile 19 vaenlase lennukit.

Eesti kodud, eesti pered!

Liginevad jõulupühad. Kõigis kodudes valmistatakse nende vastuvõtuks. Pühade vastu valmistatakse ka rindel punkris. Seal on tuhandete eesti perekondade isad, pojad ja vennad, kes juba teist või kolmandat korda lähevad jõuludele vastu võitlusväljal eemal kodudest ja omastest.

Need mehed seisavad väljas Eesti eest, võitlevad meie vabaduse eest. Neile kuulub meie tänu. Oma tänu avaldame tegudega, tõendades, et oleme südame ja hingega nende juures nende raskes võitluses.

Jõulupühadel võitlejate mõtted kanduvad kodudesse Eestis. Meie jõulutervitused, mida saadame neile, loovad purunemata silla kodu ja rinde vahel. Seepärast korraldab Eesti Rahva Ühisabi eesti rahva nimel ka tänavu tervituspakikeste saatmise eesti rindevõitlejatele. Aktiivseks kaastööks on nõusolekut avaldanud Omakaitse, Eesti Kutsekogud, Rahvakasvatuse Peavalitsus ja koolid Haridusdirektooriumi kaudu, „Eesti Noorte“ organisatsioon, Kindralinspektuur ja Eesti Leegioni Sõprade Selts.

Eesti rahva jõulupakikestele on õigus ka rindevõitlejate lastel. Osal nendest on isad langenud ja ei saa kunagi enam valmistada oma lastele jõulurõõmu. Teistel on isad rindel ja laste jõulurõõmu varjutab nukrus lahusoleku pärast.

***Meie kohus on tuua jõulumeeleolu ja jõulurõõmu nii rindel kui ka rindelvõitlejate kodudes.** Selleks kutsun igat eestlast osa võtma rindelvõitlejatele ja nende lastele jõulurõõmu valmistamisest. Tarbeasju, sooje esemeid ja raamatuid saadame rindelvõitlejaile, maiustusi nende väärilisele järelkasvule.*

Anname rahvusliku sukohustuse täitmiseks osakese sellest, mis eestlased on ise loonud, tootnud ja kogunud külvi ja lõikuse, tööstusliku töö ja vaimse loomingu kaudu.

Dr. Mäe
ERÜ President

Badoglio lendurid pommitasid Itaalia linnu

Roomast, 10. 11. (DNB) Kolmapäeval maabus siin 12 itaalia lendurit, kes olid koos lennukitega deserteerunud Badoglio leerist. Nad teatasid, et Badoglio lennuväeohvitsere sunnitakse ameeriklaste poolt anglo-ameeriklaste õhurünnakuid kassa tegema ja juhtima üksuste juhte. Ka õhurünnakule Acconale olid Badoglio-lendurid kaastegevad.

Liibanoni peaminister küüditati

Kairost, 11. 11. (DNB). Nagu neljapäeval teatavaks sai, arreteeriti nagu Reuter teatab —Libanoni peaminister ja veel kaks ministrit. Nad viidi teadmatusse kohta.

Maha kuningas

Genf, 8. 11. (DNB) Nagu Reuter kuuleb Badogliole läheedal seisvaist ringkonnist, olevat Viktor Emanuel nüüd nii kangele küps, et ta on valmis troonist loobuma. Edasi teatab Reuter; kui Viktor Emanuel külastas oma sünnilinna Napolit, karjuti talle: Maha kuningas! Troonist loobuda!

Suri prof. Agnes Bluhm

Berliinist, 10. 11. (DNB). Teisipäeval suri 82. eluaastas arst ja õpetlane prof. Agnes Bluhm. Kadunu, akadeemilise naiseharidusе üks pioneere, oli teiseks saksa naisarstiks, kes sooritas oma eksamid välismaal, et siis asuda praktiseerima Berliinis. Oma laialdase arstiliku praksise sidus Agnes Bluhm juba varakult teadusliku uurimisega rassi- ja sotsiaalhügieenia alal.

Vahuviina ja vodkaga . . .

Stokholmist, 11. 11. (DNB). „Daily Mail“ teatel pühitseti Londoni NSWL saatkonnas oktoobrirevolutsiooni 26. aastapäeva kitsamas ringkonnas vahuviina ja vodkaga. Nelja suurde vastuvõtusaali oli kogunenud üle 1000 kõrgema ameerika ohvitseri, inglise ministrid, saadikud, teadusemehed ja ärilinnesed. See oli Londoni tänavusi hiilgavamaid pidustusi. Churchill lasi end esindada oma abikaasa ja Attlee läbi.

Bose Tenno juures

Tokiost, 10. 11. (DNB). Ajutise India valitsuse juht Subhas Chandra Bose võeti Tenno poolt audientsil vastu.

Nõukogud ründasid tagajärjetult

Lõuna-Itaalias kestab võitlus kõrgustikupositsioonide pärast lääne pool Volturnot

Führeri peakorterist, 11. nov. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Uued nõukogude rünnakud loode pool Kertshi tõrjuti peale ühe kohaliku sissemurru tagasi.

Perekopi juures ja põhja pool Krivoi Rogi ründasid nõukogud palju kordi tagajärjetult. Muudelt idarinde lõunaosadelt ei teatatud suuremat võitlustegevust.

Kiievi võitlusalal jätkasid bolshevikud oma rünnakuid kaugelt ülekaalukate jõududega. Kuna meie väed seisavad lääne pool linna rasketes tõrjevõitlustes vaenlase laialdaste rünnakutega, varisesid nende rünnakud kagu pool Kiievit kokku eriti raskete kaotustega vaenlasele. Siin võitsid omapoolsed vasturünnakud vaatamata nõukogude ägedale vastupanule ja halbadele teeoludele pinda juurde.

Loode pool Tshernigovi katsus vaenlane massirünnakul tugeva kahuritule ja mitmete soomuskorpuste toetusel saavutada kitsas ruumis läbimurdu. Tugevad ja vihased võitlused jätkusid ka pimeduse saabudes. Üksnes ühe korpuse rindelõigus hävitati 186 nõukogude tanki ja tulistati veel 31 liikumisvõimetuks. Ratsaväeüksused, millised ahtastasid rünnakut meie positsioonidele, purustati.

Ka loode pool Smolenskit tekkis eile värskelt kohale toodud nõukogude vägede reservidega raskeid võitlusi, millised veel kestavad.

Neveli ruumis püüdis vaenlane asjatult meie riivistamispositsioone sissemurruruumi sügavuses sisse suruda. Omapoolsetel vasturünnakutel lõuna pool linna oli raskete vaheldavate võitluste järele edu.

Lõuna-Itaalias kestab võitlus kõrgustikupositsioonide pärast lääne pool Volturnot üha uuesti ründavate tugevate põhja-ameerika jõudude vastu edasi. Vihastes võitlustes vallutati 2 kaotsiläinud kõrgustikku raskete veriste kaotuste juures vaenlasele meile tagasi.

Teistes rindeosades oli ainult eelpostivõitlusi.

Vahemere ruumis ja vallutatud läänealade kohal tulistati eile alla 15 lennukit ja Atlandi kohal 1 suur briti lennupaat.

Sõjalaevastiku rannavalveõidukid uputasid 10. nov. hommiktundidel Ijmuidenist põhja pool ühe briti kiirpaadi.

Eesti lendurid pommitavad

Aerodroom, kus eestlastest koosnev lennuüksus on leidnud endale uue järjekordse peatuskoha, asetseb mõnikümmend kilomeetrit rindejoonest eemal.

See on avaramõõduline, hästitasandatud lennuväli. Vaenlane on siit omal ajal nii kiiresti taganenud, et pole suutnud lennuvälja ega angaare purustada. Seda tunnistavad ka aerodroomi serval asetsevad suured kasarmuhooned, mida praegu kasutatakse saksa ja eesti lennuüksuste meeskondade majutamiseks.

Aerodroomil käib kogu aja vilgas tegevus. Vaevalt on jõudnud pimedus laskuda üle avara aerodroomi, kui kohale saabuvad meie lendurid, et alustada vaenulendu.

Üksteise järele aetakse lennukid stardijoonele. Mootorimürina sekka kostab üksikuid eestikeelseid lühikesi käsklusi ja peagi on pikk masinaterivi eelolevaks vaenulennuks stardivalmis. Löövad särama starditeed tähistavad tuled ja juba tõuseb esimene lennuk maapinnalt pimedasse taevalaotusse. Tükk aega paistavad allolijaile kandepinnaalused tuled, kuid peagi kaovad needki ja eemalduva lennuki mootorimürin kaob uue startiva lennuki mürinasse.

Nii stardivad meie lennumeeskonnad üksteise järele ja kaovad ida suunas. Siis kustuvad stardituled ja meeskond, kes on tegevuses aerodroomil, jääb ootama nende tagasisaabumist.

Möödub tükk aega, kuni tagasi saabub esimene lennuk. Siis tuleb teine, kolmas . . . ja peagi on nad kõik õnnelikult tagasi oma lähtekohal. Iga lennuki saabudes löövad särama starditee tuled, ja kui lennuk on maandunud, kustuvad nad jälle.

Osavate ja vilunud meeskondade poolt kinnitatakse alla uued pommid. Uus lend võib alata. Jälle mürisevad mootorid ja taas starditakse vaenulennuks.

Kiiresti kaovad meie lennukid ida suunas ja peagi valitseb aerodroomil vaikus. Ei, siiski mitte! Tugev mootoripõrin katkestab selle vaikuse, sest moodne ööjahilennuk tõuseb õhku. On lähedal vaenlase lennuk?

Jaa, nii see on. Juba mõne minuti pärast areneb kõrges ööpimeduses äge õhulahing sakslasest ööjahilenduri ja vaenlase vahel. Helgiheitjad püüavad oma valgusvihkudesse saada vaenlase lennukit, mis neil ka õnnestub.

Ragisevad pardakuulipildujad ja kahurid. Virguvad lennukimootorid . . . Ja siis lööb pimedasse taevalaotusse tugev välgusähvatus, millest võib järeldada ,et üks vaenlase masinaist on saanud mootorisse täistabamuse.

Põleva tunglana langeb vaenlase lennuk meie asukoha lähedal alla. Kostab tugev raksatus ja kõrge leek märgib allatulistatud ja põlemasüttinud vaenlase lennuki asukohta. Sakslasest ööjahilendur aga lendab veel paar tiiru üle tumeda sügistaeva ja maandub siis ilusas kaares valgustatud aerodroomile. Rahuloleva näoga väljub ta lennukist ja juba järgmisel hommikul märgib ta oma lennuki sabale jälle uue märgi.

Meie lendurid on saabunud tagasi oma vaenulennult ja uusi pomme kaasa võttes tõusevad nad uuesti. Nii kestab see mitu tundi, kuni tuleb käsk öölendude lõpetamiseks. Viimane lennuk on saabunud tagasi aerodroomile. Meie lendurite tööpäev on jõudnud seks korraks lõpule.

Ööst-öösse teostavad eesti lendurid pommitus- ja häirelende vaenlase territooriumile. Igal ööl pillutakse alla tuhandeid kilosid lõhke- je süütepomme ja tekitatakse vaenlasele tohutuid kaotusi.

Ei ole kerge lennata ööpimeduses ja võõras maastikus üles otsida ettenähtud eesmärke. Ei ole ka kerge laveerida mööda vaenlase helgiheitjate valgusvihkudest ja põigelda kõrvale vaenlase õhutõrjest. Kuid meie julged lendurid on hästi toime tulnud oma ülesanneteua ja teostavad kartmatult oma öisi vaenglende.

Mõni üksik vaenlase pommikild, mõni üksik kerge pommitabamuski on läbistanud meie lennukite kandepindasid ja keret, kuid siiski nii kergelt ja õnnelikult, et meie lendurid, kes juba kuid viibivad idarindel, on jäänud vigastamata.

Üksikud väikesed augud lennuki kandepindades ja keres parandatakse päeval vastavais töökodades ja järgmiseks ööks on lennukid kõik jälle korralikult stardivalmis.

Eesti lendurite kõrgest tasemest ja nende töö väärikusest annavad tunnistust nende rinda ehtivad Saksa sõjaväe Raudristid ja vaenulennumärgid. Mitmed meie lendureist idas kannavad juba kuldset vaenulennumärki, kuna ülejäänud rühivad selle poole, kandes rinnas hõbedast vaenulennumärki.

Eesti lendurid koos pardalaskurite ja maapealse meeskonnga tahavad vankumatult täita neile usaldatud kõrged ülesanded koos saksa kamraadidega kuni sõja võiduka lõpuni.

Idarindel, oktoobris 1943.

Pioneerid purustavad raudteeseadmed idas. Pk.-sõjakirjasaatja Grimm-Kastein (Wb)

Küüditatute saatus N. Liidus

Hiljuti ilmus inglise ajakirjas „Nineteenth Century and after" tähelepanuvääriv artikkel, mis käsitleb Poolast ja Balti riikidest küüditatute saatust Nõukogude Liidus.

Kuni Moskva ja Londoni poola emigrantide suhete katkemiseni oli Inglismaal viibivail poolakail ajuti võimalik astuda küüditatutega ühendusse ja neid osalt koguni Nõukogude Liidust ära tuua. Seepärast on ka inglise ajakirja kirjeldusel olemas usaldatav tõepõhi, kuigi sellest saadav pilt tõelisusest ei ole muidugi täielik.

Silmas pidades kustumatut huvi meie oma küüditatute saatuse vastu, avaldame järgnevaga eespool mainitud inglise ajakirja artikli saksa päevalehe „Völkischer Beobacter" kokkuvõtte järgi.

Inglise ajakirja arvestuste järgi on pärast endise Poola idaalade okupeerimist Nõukogude armee poolt sealt küüditatud miljon poolakat, nendest pooled naised ja lapsed; see arv on kahtlemata liiga tagasihoidlik, sest poola andmetel tõuseb küüditatute arv 2 miljonini. Nende hulgas on põllumehi ja põllutöölisi, niisama hästi ka riigiametnikke. „Klassivahesid" ei tuntud.

„Nineteenth Century" toob näitena Lvovist küüditatud perekonna saatuse kirjelduse. Perekond koosnes vanemaist ja kolmest tütrest. Koos 21 teise inimesega suleti nad akendeta kaubavagunisse, kus nad sõitsid 4 päeva, ilma et neile kodust kaasavõetu kõrvale mingeid toiduaineid või jooki oleks antud.

Ka pärastpoole olid normid, mis neile anti, äärmiselt väikesed. Auk vaguni põrandas asendas kõik hügieenilised seadeldised 18-päevase reisi kestel. Seejärel pakiti küüditatud Kazakstanis vedudtodele ja sõidutati 24 tundi eemal asuvaisse mägedesse. Seal tõsteti nad autolt maha ja jäeti saatuse hooleks.

Viieteistkümnekesi leidsid nad ööks ulualuse mahajäetud mongoli hütis ja järgmisel päeval mõne kilomeetri kaugusel külas. Siin sunniti neid mongoli ülevaatajate alt töötama, kes neid sõimasid ja nende vähese palga endale võtsid. „Nad kannatasid pidevalt nälga, magasid paljal maapinnal, ilma asemete ja voodiriieteta, mustades lautades, sõnnikus, täide ja muude parasiitide keskel. Talvel, mil külma tõttu ei saanud enam viibida vabas looduses, elasid nad sõnatõsises mõties koos loomadega. Nende silmad jäätusid, kui nad õue astusid, ja kehad kangestusid külmast. Suvel oli kuumus nii suur, et see kujunes tõsiseks põrguks ja paljud said töötades kuumuselöögi. Kärbsed, sääsed ja teised putukad piinasid neid, eesti puudusid igasugused sanitaarseadmed, ja naabruse tõttu loomadega. Suvel valitsesid düsenteeria ja muud seedehaigused. Malaaria muutus epideemiliseks. Talvel oli kõigi külmetus, bronhiit, kopsupõletik. Arstlikku abi ei olnud saada. Igaüks töötas nii kaua, kui suutis, sest see, kes oli töötamiseks liiga vana või haige, ei saanud toiduaineid ning noored ja terved pidid oma nappe portsjoneid nendega jagama."

Seejuures olid vähesed perekonnad nii õnnelikud, et võisid kokku jääda.

Pärast eeltoodud kirjeldust ja teisi sarnaneid avaldab ajakiri rea poola naiste kirju Siberist ja mujalt Nõukogude Liidust, mis kuidagi Inglismaale on toimetatud.

50-aastane maateaduse õpetaja kirjutab: „Töötame siin puulõikajatena metsas. Sellest, mis teenime, piisab vaevalt leivaks, ja et palga maksmisega segeli viivitatakse, nälgime nädalaid. Elame põhimõtteliselt veest ja leivast, kahjuks ei ole kunagi küllalt leiba... Meil puudub talirüietus. Meie jalad, käed ja ninad on külmunud. Öösel on vähe ruumi, vaevalt 1,5 ruutmeetrit inimese kohta.

Palju lutikaid, massiliselt sääski; meie jalad ja käed on kaetud sääsepisteist tekkinud kupladega. Suvel töötan parvel nagu galeeriort."

Ajaloolane, enne arhivaar, kes küüditatuna peab toitma oma last ja ema, jutustab: „Töötan tallis ja hoolitsen hobuste eest... pidev töö 14 kuni 15 tundi vaba päevata. minu palgast ei piisa isegi perekonna tagasihoidlikuks elatamiseks."

Teine kooliõpetaja kirjutab: „Talvel oli mul keskkõrvapõletik, mille tagajärjel jäin ühest kõrvast kurdiks. Kolmandat talve Siberis ei ela ma üle. Mul ei ole enam riideid, pesu ega kingi. Käin palja jalu, lapsed samuti. Ka nemad olid kogu talve haiged. Lapsed saadeti bolshevistlikku kooli, kus õpetaja neile ütles: „Jumalat ei ole" — ja kui nad ei uskunud, võttis ta neilt leiva: „Vaadake, Jumal ei anna teile ka leiba, kui meie seda ei tee."

Kui pärast Saksa-Nõukogude konflikti puhkemist mõned õnnetud jõudsid vangistusest Kuibõshevi, olid nad järgmises olukorras: „Naised ja mehed, kes jala või rongiga Kuibõshevi jõudsid, olid enamasti nõrkemas. Nad olid tulnud jala või raudteel kõige konutavamais tingimusis, kaugelst põhjapoolseist piirkondadest, nagu Arhangelskist või Vologdast, olid jaamades vahetevahel kakskümmend päeva oodanud, enne kui Kuibõshevi jõudsid. Enamik oli külmetunud või düsenteerias, kurnatud toidu puudusest, mis koosnes ainult tooretest kartulitest ja keetmata veest, nii et paljud olid haigestunud mao- või sooltehaigusse. Jalgadel ja kätel oli toidu ja vitamiinipuuduse tõttu tahtsi haavu. Leetrid esinesid laste keskel epideemiliselt. Tavaliselt järgnes leetritele bronhiit ja kopsupõletik. Laste surevus oli erakordselt kõrge, sest neil puudus vastupanujõud haigusele. Paljud olid reisil surnud. Üks perekond kaotas nii teel 5 last."

Miljonist poola küüditatust elab nüüd lehe hinnangu kohaselt 300.000 Nõukogude Liidus, leht ei ütle aga, kui palju ülejäänuist on surnud ja kui palju neist suudeti päästa.

Balti riikidest — Eestist, Lätist ja Leedust on ajalehe hinnangu kohaselt Nõukogude Liidus veel 150.000 inimest. Need riigid olid teatavasti omal ajal sunnitud astuma Nõukogude Liitu, kuid nende elanikke ei koheldud seepärast pehmemalt kui poolakaid. Esmajoones tabati Eestis, Lätis ja Leedus intelligentsi, pärast aga toimus küüditamine klassivahedeta. Ka seal küüditati perekondi, misjuures peaaegu alati lahutati isad perekonnast, sageli ka emad lastest.

Nad küüditati poolakatega võrdseis tingimusis loomavaguneis ilta, paigutati madalaimapalgalisele sunnitööle 20—30-mehelistes rühmades. Sunnitööliste käsu all ja sõduritest valvatuna töötades said nad täie toidunormi (kauss veesuppi hommikul ja õhtul, ning vahetevahel 600 grammi leiba) ainult äärmiselt suurt töönormi täites. Päevas saavad nad 25 rubla, kuid tosin muna maksab 120 rubla, kilo võid 600 rubla, kilo sibulaid 60 rubla, nii et vangid ei saa midagi osta.

Kõik vangid kannatavad vitamiinipuuduse ja skorbuudi all ning kaotavad hambad. Inglise ajakiri, kus see artikkel ilmus, usub, et eeloleval talvel hukkuvad ka viimased küüditatud.

Kuid ajakiri ei käsitle muidugi küsimuse teist külge, nimelt et tema oma maa on selle ebainimliku orjariigi liitlane ja käsilane, kes on kogu viletsuses süüdi ja kavatseb valmistada samasugust saatust Euroopale, kui ta seda ainult suudab ja kui idatinne talle teed läände ei takista, mille inglased ja ameeriklased temale suurima rõõmuga avaksid.

Eesti ajakirjanikud ringreisil läbi Saksamaa

2.500 km pikkune retk viib üle Müncheni, Viini ja Praha. — Peatusel Berliinis tutvuneti riigikantseleiga ja UFA-filmilinna Babelsbergiga.

Möödunud pühapäeva hommikul, 31. okt. asusid eesti juhtivad ajakirjanikud, kes viibivad okupeeritud Idaalade riigiministri Rosenbergi kutsel külalistena Berliinis, ringreisile läbi Saksamaa.

Teekonna kestel peatutakse Braunschweigis, Veimaris, Bairuthis, Nürnbergis, Münchenis, Saltzburgis, Lintsis, Viinis, Iglaus, Prahas ja Königsbergis. Ringreis kestab kaks nädalat.

Berliinis külastasid eesti ajakirjanikud riigikantseleid, filmilinna Rabelsbergi, olümpia-staadioni, riigiooperit ja teisi teatreid. Peale selle korraldati neile vastuvõtte Ideministeeriumi ja välisministeeriumi juhtivate isikute poolt.

Kolmapäeva varahommikul külastasid eesti ajakirjanikud ehitusdirektor Stefen'i juhatusel riigikantseleid, mis on silmapaistvamaid ehitusi saksa moodsas arhitektuuris.

Muuhulgas tutvuneti ka Führeri tööruumiga ja riigikantselei all asuvate hiiglasuurte ning moodsate õhukaitse varjenditega, kus igal ööse magab 400 Berliini last, kes tunakse sinna autobustel igal õhtul üle kogu Berliini. Peale selle leiduvad seal eraldi sünnituseruumid tulevastele emadele, milles on juba 360 last ilmale toodud. Igale riigikantselei õhukaitse varjendis sünnitanud emale saadab Führer kohe pealesünnitust oma õnnitlused ja lillekimbu.

„Kaiserhofi" hoteilis, kus ajakirjanikud oma Berliinis viibimise ajal peatusid, korraldas neile riigi pressišefi asetäitja staabsleiter Sündermann, möödunud kolmapäeval piduliku dinee, millest võtsid osa: ministeriaaldirigent Zimmermann, Propagandaministeeriumi Pressi- ja Propagandaosakonna juhataja ministeriaaldirigent dr. Brauweller, Oberregierungsrat Stein, Idaministeeriumi Pressi- ja Propagandaosakonna juhataja dr. Hohenstein, saatkonnanõunik Starke Välisministeeriumist ja teisi juhtivaid ametnikke.

Õhtul olid eesti ajakirjanikud külalistena riigi-idaministeeriumi ministeriaaldirigent Kleist'i juures, kes muuseas võttis ohvitserina osa Eesti vabastamisvõitlusest. Hiljem külastas ministeriaaldirigent veelkord Eestit, mistõttu ta tunneb hästi ka Eesti kohalikke olusid.

Reedel võimaldati Eesti ajalehtedede esindajail vestelda mitmete juhtivate isikutega Saksa poliitika, majanduse ja kultuuri alal, kusjuures prof. Kiesewetter käsitas majanduslikke ja dr. Halfeld välispoliitilisi küsimusi, kuna hra Schwarz von Verk andis ülevaate käesolevast sõjaseisundist.

Laupäeva ennelõunase aja kasutasid eesti ajakirjanikud ringkäiguks Berliinis, et õppida tundma Riigi pealinna.

Pühapäeva varahommikul asusid ajakirjanikud 2500 km pikkusele matkale autobusel ümber Saksamaa.

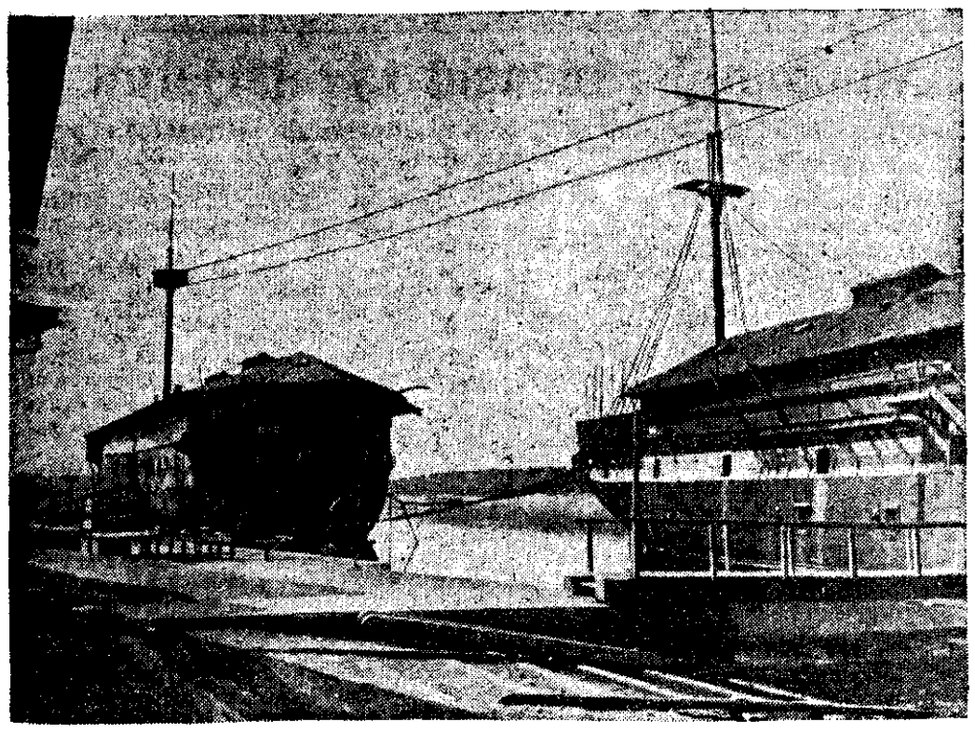

Elamulaevad Sibeniki, väikese idüllilise sadamalinna sadamas Karsti ääres. Pk.-sõjak. Wurni-Atl. (Wb)

Alkoholilistele jookidele lisatakse sõjamaks

Äsja avaldatud määruse põhjal lisatakse alates 10. novembrist joogipiiritusele, joogiviinale ja teistele alkoholilistele jookidele (näit. likööri1e) sõjalisamaks, nagu see on Saksamaal läbiviidud juba alates sõja puhkemisest.

Sõjalisamaks on väike, pooleliitrilise joogiviinapudeli pealt ainult üks riigimark. Kaupmeestel ja restoranipidajail tuleb sõjalisamaks kohandada ka oma alkoholiste jookide tagavara suhtes. Sellekohane teadaanne on üksikasjaliselt avaldatud meie tänase lehe ametlike teadaannete osas.

Koosviibimine haavatud eesti sõduritele Tartus

Tartu Peetri koguduse 2. pihtkonna haavatute hooldamisring korraldas pühapäeval haavatud eesti sõdureile koguduse saalis koosviibimise, millest oli kogunenud osa võtma haavatud sõjamehi eesti kohalikust sõjaväehaiglast, vesiravilast ja Maarjamõisa kliinikuist, kokku üle 100 sõjamehe.

Koosviibimisel pidas õpetaja J. Muru tervituskõne, kuna Vanemuise muusikaosakonna segakoor Ritsingu juhatusel esines rea lauluettekannetega; deklamatsioone kandis ette Vanemuise näitleja Samul. Ettekandeile järgnesid ühislaulud ja hooldamisringi liikmed pakkusid külalistele maiustusi ning paberosse.

Peale selle külastasid sama hooldamisringi liikmed koos Vanemuise segakooriga ka vaimuhaigete kliinikus olevaid kergemaid haigeid. Kingituspakikesi viidi raskematele haigetele teistes haiglates.

Kalapüügil uppus kaks meest

Saaremaal Lümanda vallas Parala rannas uppus kalapüügil Karula küla elanik Aleksander Koidu ja ta väimees Alfred Liiv. Nende laibad leiti otsimisel naaberrannalt Eeriksarelt, kuhu veevool nad oli kandnud. Samuti saadi kätte paat, mis oli täitunud veega.

Et vaenlase maabumisi rinde taga takistada, hävitatakse sadamaseadmed. Pk.-sõjak. Dohm (Wb)

USA-s klaasraha käibele

Ühendriikide kullakaotused kestavad pidevalt. Viimasel kahel nädalal, kuni 20. oktoobrini, kaotas USA varaamet kulda jälle 44 miljoni dollari väärtuses, mislabi ta kullatagavarad on 1941. a. oktoobrist saadik vähenenud kokku 664 miljoni dollari ulatuses.

Ühendriikide tohutu suure kullarikkuse juures on see hulk küll üsna väike, kujutades vaid 3 protsenti üldkogusest. Euroopa mõistete kohaselt aga on ta siiski küllalt suur summa, sest see 664 miljonit on juba praegu 82 miljoni dollari võrra suurem näiteks kullahulgast, mis oli Šveitsi käsutuses sõja alguses ja Rootsi, Norra ning Taani kullatagavara kokkuvõetult ületab ta isegi 149 milj. dollari võrra.

Käibel rahamärkide arv Ühendriikides on viimase 2,5 kuu kestel suurenenud veelgi ühe miljardi dollari võrra, olles seega kasvanud USA sõttaastumisest saadik 8,3 miljardi võrra ja sõjapuhkemisest saadik Euroopas 11,9 miljardi võrra, ulatudes praegu 19 miljardi dollarini. See on suurim rahahulk, mis kunagi üheski maas on olnud käibel. Seega on ka mõistetavad Ühendriikides praegu ilmnevad inflatsioonitunnused ning kapitali põgenemine suure maksustamise alt välismaale.

„Bankwirtschaft" teatab, et Ühendriikides katsetatakse praegu rahaministeeriumi korraldusel vahetusraha valmistamisega klaasist. Niipea kui katsed õnnestuvad, lastakse klaasraha USA-s üldiselt käibele, sest Ühendriikidel ei jatku vahetusraha valmistamiseks küllalt hõbedat.

Kaheksa miljonit uut jalgratast

Vaevalt kunagi varem on jalgratas liikluses niivõrd tähtsat osa etendanud kui praegu. Kui Esimese Maailmasõja järele jalgrattale tõsiseks võistlejaks asus autobus, siis nüüd on jalgratturite arv isegi näiteks Ameerikas jälle tugevasti tõusul. Samuti elab jalgratas läbi uuestisündi spordivahendina.

Jalgratturite arvu Saksamaal hinnati enne Esimest Maailmasõda 12 miljonile. Teise Maailmasõja alguses oli see arv tõusnud juba 17 miljonini. Praegu aga, millal Saksamaa piirid on peaaegu tunduvalt laienenud, arvatakse tarvitusel olevate jalgrataste arvu juba 20 miljonile.

Eesti metsatagavara 112 milj. tm

Enamlaste ajal raiuti metsi tavalisest kaks korda rohkem

Eesti metsavaradest ja metsa rahvamajanduslikust tähtsusest ülevaate saamiseks on tarvilik vaadelda andmeid metsade pindala, tagavara ja juurekasvu kohta.

Ligikaudselt arvestatakse Eesti metsade pindala 910.000 hektaarile, millest on riigimetsi 697.000 ha, talundite metsi 193.000 ha, omavalitsuste metsi 11.000 ha ja tööstuste metsi ligi 10.000 ha. Metsade üldpindala hulka ei ole arvestatud talundite heina- ja karjamaametsi ning võsametsi, millede üldpind on 1939. a. põllumajandusloenduse andmeil 540.000 ha. Viimasega kokku oleks puitu tootev pind Eestis ca 1.450.000 hektaari.

Puuliikidelt on Eestis ülekaalus okaspuumetsad. Lehtpuumetsades on esikohal kask, võrdlemisi rohkesti esineb ka haaba ja musta leppa, kuna saart, tamme ja teisi lehtpuid leidub üsna vähesel määral. Riigimetsades on pindala järgi mände 284.000 ha, kuuski 167.000 ha, kaski 169.000 ha, haabu 15.000 ha, musta leppa 13.000 ha ja teisi juhtpuid 4000 ha. Talundite, omavalitsuste ae tööstuste metsade puuliikide kohta puuduvad täpsemad andmed, kuid üldjoontes lo jaotus võrdne riigimetsade esitusele.

Meie metsade tagavara kohta on täpsemad andmed olemas riigimetsade osas. Nende järgi oli 1940. a. meie riigimetsade üldtagavara 85 milj. tihumeetrit; sellest moodustab okaspuumetsade tagavara 65,6 milj. tm ehk 77,2 protsenti ja lehtpuumetsade tagavara 19,4 milj. tm ehk 22,8 protsenti.

Ühe metsamaa-hektaari kohta on tagavara keskmiselt 130 tm. Arvestades talundite, omavalitsuste ja tööstuste metsade tagavara analoogiliselt ligikaudu 130 tm prohektaar, on nende üldtagavara 27 milj. tm. Kogu Eesti metsade tagavara oleks seega 112 milj. tm. Talundite, heinamaa-, karjamaa- ja võsametsade tagavara kohta ei saa mingeid arvulisi ülevaateid andmete puudumise tõttu esitada.

Kõrvutades riigimetsade männi- ja kuusemetsade pinda ning tagavara, leiame, et männimetsade pind on üle poolteise korra suurem kuusemetsade pinnast, tagavara isegi aga veidi vähem. Kuuse- ja kasemetsade pinda ja tagavara võrreldes leiame samuti, et enam-vähem võrdse pindala juures on kuusemetsade tagavara enam kui poole suurem kasepuistute tagavarast.

Need erinevused on tingitud metsade lahkuminevast tagavarast hektaari kohta, mis omakorda on sõltuv kasvukoha headusest ja metsade vanusest.

Eesti metsade keskmist aastast juurekasvu hinnatakse ligikaudselt kolmele tihumeetrile hektaari kohta. Vastavalt sellele oleks meie metsade aastane juurekasv kokku 2.700.000 tm. Sellele tuleb juure arvata talundite heina- ja karjamaametsade ning võsametsade juurekasv, mille suuruse kohta aga põhjalikumale uurimisele rajanevad andmed puuduvad. Metsateadlane dr. P. Reim hindab nimetatud metsade aastast juurekasvu 550.000 tm; toodud hinnang näib aga olevat liiga tagasihoidlik ning heinamaa-, karjamaa- ja võsametsade juurekasv peaks ulatuma siiski vähimalt 1. milj. tm-ni aastas.

Metsa kasutus- ehk raienormi määramisel tuleb aluseks võtta eeskätt juurekasv, osalt aga ka metsade tagavara suurus. On metsa tegelik tagavara vähem kui see normaalselt peaks olema, tuleb raiuda vähem kui on metsa juurekasv, või vastupidi.

Eesti saatudes enamlaste võimu alla 1940. a., algas meie metsade kurb ajajärk, sest enamlaste röövmajandus ei jätnud laastamata ka metsamajandust. Metsakasutus muutus võrreldes omariiklusajaga ligikaudu kahekordseks.

Eesti vabastamise järele enamlusest võis jälle alata metsade korrapärane majandamine. Sõjamajanduse nõudeist tingitult aga on metsamaterjali tarvidus praegu tunduvalt suurem kui rahuajal, ja see veeretab metsale suuri kohustusi. Seetõttu ei ole kõikjal võimalik kasutusnormi määramisel koostatud metsamajanduskavadest ja juurekasvule vastavaist raienormidest kinni pidada, vaid kasutuse suuruse dikteerijaks on peamiselt nõudmiste ulatus.

Allveelaeva meeskond vaenlast jälitamas. (PK.-sõjakirj. Prokop.)

Kolm päeva ja kolm ööd...

SR—PK. Hommikuhämaruses olid *meie Tiigrid* tunginud läbi kasemetsa salu esile ja peaaegu häältelt nagu hiigelpõrnikad meeter meetrilt läbi soo roninud. Tundide viisi vasardas meie kahurvägi vaenlase seisukohti, mis rohelusse kaevununa meie ees asetsesid. Mets, kuhu enamlased olid asetanud oma kogupaugukahuri, tükeldati sõna tõsises mõttes meie uute relvade, uduheitjate, tulega.

Vaevalt oli päike udumüüri tagant esile kerkinud, kui juba meie jalavägi ründas, mõjuvalt toetatuna meie Tiigreist, vaenlase asukohti.

Ühel neist terashiiglasist juhtus aga äpardus.

Kui ta pärast kibedat võitlust T 34-ga tolle lõpuks õhku tulistas, püüdis ta asjatult edasi tungida, veeres siis aga paar meetrit tagasi, et jõuda kindlamale maapinnale. Kõik oli aga asjatu. Iga väljatulistava lasu lühikesed vapustused suruvad ta taas sügavamini sohu, mis pärast päevi kestnud sadu sarnleb järvele. Tema laiad lülikud takerduvad poris ikka enam ja nüüd seisabki seal too hiiglane, asetsedes oma lamedal alusel liikumatult tugevasti. Abitult silmitseb tankijuht läbi vaatepilu, kuidas lülikud mootori töötades vaid õhku rabavad. „Mis nüüd?", silmitseb ta küsivalt komandanti. Ja, mis nüüd? Seal ei tea isegi paljudes võitlustes kogenud tankikomandant enam mingit nõu. Tanki väljakaevamisele aga ei ole mõeldagi, kuna raadiotelegrafisti, kes pea silmapilguks luugist välja pistab, tulistavad vaenlase täpsuslaskurid lõhkekuulidega üsna pea läbedalt.

Jääb üle vaid oodata õhtut. Võib olla võimaldub siis mõnel teisel Tiigril neid tõhusalt abistada. Ja kas suudaksidki pommikillud ja isegi kergemakaliibrilised granaadid mitme sentimeetripaksust terasplaati kahjustada? Mõned võileivad ja üks välipudel kohviga on neil olemas. Mis võikski üks sõdur muud soovida? Mehed teevad end mugavaks. Komandant ronib esimesena torni vahipostile ja tutvub olukorraga. Ja, eriti hea ei näi nende seisukord just olevat. Nad asetsevad maastiku nõlvakul, mõlemal pool võitlusvälju. Ja nende jalavägi lamab kõige rohkem 50 meetrit eespool. Kui need kord taganema peaksid, mõtleb komandant... Võrdlemisi ebameeldiv mõte, kuna siis istuvad nad kindlasti ei-kellegimaal... Murelikult vaatab ta neljale noormehele, kes omale väikese kohakese tankisisemuses välja on valinud ja magada püüavad.

* * *

Mida tankikomandant eelmisel päeval kartnud oli, teostuski järgmisel hommikul. Enamlaste ülisuure surve mõjul pidid meie jalaväelased pisut tagasitõmbuma. Tank seisab nüüd eikellegimaal, umbes 100 meetrit saksa positsioonidest.

Kolm päeva ja kolm ööd istuvad viis meest suletuna oma teraskambrisse, kuna niipea kui nõukogulased kuulevad mõne luugi avanemist, sajab otsekohe tankile tihedalt granaate.

Vaikselt ja mahajäetuna istuvad mehed kolmanda päeva hommikutundidel kitsas ruumis koos ja ootavad abile, mis aga ei tule. Kõik vaikivad.

Pinevalt jälgivad nad kogupaugukahuri lasku, mis sarnleb suure linnuparve lennuvihinaga, üle nende peade lendab ja kaugel neist lõhkeb. Mõnikord, kui enamlased oma tulistamise asukohta vahetavad, lõhkevad granaadid juba üpris ligidal, peaaegu tankil endal. Mehed tõmbuvad veelgi koomale. Nende karmistunud näojooned on tugevasti rõhutatud määrdunud habemetüügastikest. Neetud olukord! Relvatult pealt vaadata ja võimetuna end kaitsma.

Kui nad siis oma kahuritoru vaenlase tule suunas pööravad, vaibub see mõneks silmapilguks, kuna nõukogulased tunnevad Tiigerkahuri võimsust. Kahur peab aga samas vaikima, kuna sagedased raadioteel saadetavad teated, sisemine valgustus ja alaline mootori käivitamine on ammutanud patareidest viimase jõunatukese...

Tund möödub tunni järel. Kuum augustikuupäike kiirgab kõrvetavalt terasplaatidele — kuumus masinas on väljakannatamatu. Vaevaliselt neelatavad mehed kuivanud kõridega. Nagu allveelaev, mis on laskunud merepõhja, et pääseda vaenlase sügavveepommidest ja seal võimetuna jälgib, kuidas meri tema ümbruses plahvatuse mõjudest keeb ja vahutab, nii seisab seal ka too tank üleujutavas poris, üksinda, oma saatuse hooleks jäetuna.

Kolm päeva ja kolm ööd kestab juba too pinevus, mis vapustab ka tugevaimaid närve. Iga lasu lähemale vuhisedes ennustavad mehed: tabab see nüüd meid, oli see üldse meile määratud? kas soomustik peab vastu? kui laskemoon mõne tabamuse mõjul plahvatuks?

* * *

Aga nad pääsevad siiski, ja seda tänu ühele tublile 20-a. reinimaalasele.

Videviku laskudes oli too ettevaatlikult saksa positsioonide juurde hiilinud, et toitu tuua, selle saanud, telefoni teel kaks uut jõumasinat nõutanud ja need kahe pioneeri abiga tanki juurde vedanud. Oma raske koormaga ronisid nad avauselt avausele, alates kaitset otsides vaenlase kahuritule eest. Hetk hiljem seisis ta juba säravana oma komandandi ees ja vabandus kauase äraoleku pärast, kusjuures ta osutas kahele kaasatoodud patareile. Kiiresti vahetati patareid. Viis kätepaari haaras jõuliselt nende järele ja viis inimest innustusid taas uuesti elust.

Ja kui järgmisel hommikul meie tanki kahuritoru uuesti kohale pöördus, kus ta äsja märkas tulistava patarei punakat hõõguvust, ei vaikinud tankikahur enam. Komandant tulistab kui hullumeelne. Sihturil ei jätku käsigranaatide torustikku lükkamiseks. Vahetpidamatult tulistatakse uut sihti, nii et kuppel vasemalt paremale kõigub. Uued Mg 42 undavad põrgulikult. Kõrvulukustav mürin täidab soist maastikku. Sada meetrit eelpool, kus hästisihitud granaadid tabavad, plahvatuvad laskemoonalaod. Tulistamisest märkame, et enamlane täiesti pea on kaotanud. Raadiotelegrafist on vahepeal saanud ühenduse peakorteriga. Meie kahurvägi ja rasked jalaväerelvad löövad kaasa. Mõne aja pärast telegrafeerib tank kokkuräägitud signaali: Jalavägi tulle!

Ja neljanda päeva õhtul ei asetse saksa positsioonid mitte enam tagapool, vaid eespool meie tanki.

SS-sõjakirjasaatja R.L. Clioteur

Briti õhugangsterite tegu. Kõlni toomkiriku peasissekäigu väärtuslikkude skulptuuride jäänused briti õhugangsterite terrorirünnaku järele ööl vastu 4. novembrit. Asendamatute väärtuste põhimõttelik hävitamine on uueks tõendiks nende briti terrorilendurite alatust meelsusest. (PK.-sõjakirjas. Pirath Wb.)

Kingituspakikesi jõulupühiks rindevõitlejatele ja nende perekondadele

ERÜ ettevõttel ning suurematel ülemaalise ulatusega organisatsioonide kaasabil teostatakse ka tänavu kingituspakikeste valmistamist jõulupühiks rindevõitlejatele. Seejuures ei unustata ka rindevõitlejate perekondi ning teine osa kingituspakikesi tuleb väljajagamisele kodumaal rindevõitlejate omastele, kusjuures tahetakse eriti meeles pidada lapsi.

Kuna pühadeni on jäänud veel ainult nädalad, siis palub ERÜ kõiki kaasmaalasi hakata juba aegsasti mõtlema sellele, millega saaks meeles pidada rindepunkris viibivaid kodumaakaitsjaid ning samuti kuidas rõõmu valmistada nende kodumaal viibivatele perekondadele. Silmas pidades, et jälle algab karm talveperiood, mil eriti oluline tähendus on soojal riietusel, siis oleks soovitav esmajoones mõelda villaste esemete kinkimisele. Eriti oleksid soovitavad kindad ja sokid. Muidugi leiavad sooja vastuvõtmist ja valmistavad kingituse saajale varjamata rõõmu ka kõik teised pisiesemed, missuguseid läheb rindepunkris tarvis sõduri igapäises elus. Meeskäsitöö on alati rindevõitlejatele suurt rõõmu valmistanud pussnoad ja piibud ja seepärast tuleks ka nende valmistamisele erilist tähelepanu juhtida.

Kingitustepakikeste valmistamiseks oleks soovitav moodustada omavahelisi gruppe üksköik kas siis ühe ametasutuse, käitise, talu või ka ühe majakonna elanike ulatuses. Seejuures on muidugi soovitav, et pakikesele lisatakse juurde saatja või saatjate grupi nimetus, aadress ning siis ka veel lühike sõnaline tervitus. Omaltpoolt esitan siis ERÜ palve jälle rindevõitlejatele, et need pakikese saamisel vastaksid kirjaga selle saatjale mis aitaks luua lähemat sidet kodumaa ja võitleva rinde vahel.

Pakikeste üleandmine toimub ERÜ esindajate kaudu ning juhul kui pakikese valmistajal puuduvad võimalused selle täitmiseks mitmekesisemate asjakestega, siis täiendab seda omaltpoolt veel ERÜ.

Pakikeste raskusena on näha ette keskmiselt üks kilo, kuid mingeid takistusi ei tehta kui see ka ületatakse.

Kingitustena võetakse vastu nende pakikeste valmistamiseks ka tooraineid niihästi villu kui ka toitaineid, mis ERÜ kaudu toodetakse ümber. Lähemat informatsiooni selle kohta antakse ringkonnaametites ja ka ERÜ usaldusmeeste kaudu kohtadel.

Eesti rahvas mõistab oma kohust...

Algus 1. lhk.

simuses tähtis, sest muidu ei saa temal olla mingit huvi meie sõjalise jõu tekkimiseks.

Koostöö kahe rahva vahel püsib ainult huvide ühtlusel ja vastastikusel usaldusel.

Usaldus aga ei teki mitte abstraktseist mõisteist või lihtsast sümpaatiast, vaid ainuüksi koostööst ühiste poliitiliste, majanduslike ning sõjaliste huvide realiseerimisel ja kaitsmisel. Seepärast on Eesti tuleviku väljavaated sügavasti seotud koostööga saksa rahvaga.

Pealeselle on selge, et isegi siis, kui meil oleks oma sõjavägi meie võimete 100-protsendilises ulatuses, siis me sõjaraskusi ilma Saksamaa abita ei saaks lahendada. Ühtlasi seisaks meie sõjaväe jõuallikas ikkagi väljaspool meid endid, kuna relvastuse ja varustuse baas ei lase end kunagi meie oma abiga ja võimalustega üles ehitada, sest meil puudub relvatööstus, ja pealeselle vajab relvatööstus toormaterjale ja vastavat majanduslikku kandejõudu, mis samuti puudub.

Väike sõjavägi on varustatud kõigi moodsate relvadega, millistega suurgi sõjavägi. Kuid üksikuid relvade liike ja võitlusabinõusid esineb vaid mitukümmend korda väiksemal arvul kui suures sõjaväes.

Aga me teame, et üheainsa moodsa relva valmistamine vajab samasuguseid tehaseid, katsejaamu, laboratooriume, relvatehnikuid ja insenere kui massiliinegi toodang. Vahe on ainult tehaste ruumilises ulatuses ja tööliskonna arvus. Need on tähtsad realiteedid, mis meie kaugema- ja pikemaajalise tuleviku määramisel on mõõduandvad.

Need asjaolud heidavad küllalt valgust sellele, et väikerahvas ei saa kindlustada oma püsimist muidu, kui tal pole püsivaid ja sügavaid sõprus- ja kooskõlastatud huvivahekordi mõne suurrahvaga või suurriigiga, eriti kellele ta võiks toetuda sõjaolukorras.

Arvamine, et võib nii osavasti korraldada oma poliitilisi vahekorda, et ka sõjalistel kokkupõrkemomentide suurriikide vahel oiles saaks jääda sõjast puudutamata on ekslik, sest küsimuse lahendamine ei sõltu siin mitte poliitilisest osavusest, vaid eeskätt ruumilisest momendist.

Välismaine propaganda püüab levitada arvamist, et Saksa sõjaväe jõud olevat otsas ja siis tulevat mõni teine suurriik, kas näiteks Inglismaa või Ameerika, kes moodustavat uue rinde enamluse vastu ja sellega kõrvaldavat eesti rahvale ohu saada enamluse poolt hävitatud.

On täiesti selge, et niisugune arvamine on poliitiliselt absurdne. Teame ju väga hästi, et nii Inglismaa kui Ameerika on sõjalises ja poliitilises liidus Nõukogude Venemaaga.

Järelikult peaks olema selge, et ei ole mingil viisil kujutletav sõja tekkimine liitlaste ennaste vahel Eesti pärast.

Eriti peaks see selge olema pärast Moskva konverentsi, kus niihästi Inglismaa kui ka Ameerika andsid nõusoleku, et nii Eesti kui ka teised Balti riigid kuuluvad Nõukogude Venemaale ja Stalin alles paar päeva tagasi oma kõnes kinnitas ja käsitles eestlasi kui nõukogude rahvast, keda ta lubas peatselt „vabastada".

Vaatleme aga sellegipärast praktiliselt „kolmandat võimalust". Otsekohe peab ütlema, et Ameerikal ja Inglismaal ka kahe peale kokku ei ole kunagi võimalik sellist sõjalist jõudu idarindele välja panna, kes oleks võimeline Nõukogude Venemaad sõjaliselt murdma või isegi vaos hoidma, ega oleks ka eesmärki ja sihti, mille eest peaks siin inglise või ameerika sõdur võitlema ja surema. Ega Inglismaa ja Ameerika sõdi selleks, et kaitsta Eesti piire.

Aga kuigi oletame, et kõigist neist vastukäivustest hoolimata Inglismaa ja Ameerika püüaksid saata oma sõjavägesid meie rindele Nõukogude Venemaa vastu, siis tekib meil otsekohe küsimus;

Lõpp 4. lhk.

Kaev päeva kõrval seisavad saksa sõjalaevastiku kindlustusjõud visas võitluses nõukogudega. (PK.-sõjakirjas. Haupt Wb.)

Endised hoiusummad väljamaksmisele

Meie tänase lehe ametlike teadete osas on avaldatud teine juhend endiste hoiuste väljamaksmise kohta käesoleva aasta 1. novembril avaldatud sellekohase teadaande rakendamiseks.

Need teostamiseeskirjad selgitavad teistesse krediitasutistesse, s.t. mitte Riigitööhoiukassasse paigutatud hoiuste väljamaksmise korda. Seekordne korraldus haarab seega kahte pangagruppi: 1) majanduserivarade hulka kuuluvaid panku, nimelt Krediit Pank A/S., Tallinnas, ühes osakondadega, A/S. Tartu Pank, Tallinnas ja Tartus, ja A/S. G. Scheel & Ko., Tallinnas. 2) kõiki teisi Eesti Panga või selle osakondade poolt likvideeritavaid krediitasutisi.

Juhendile on lisatud likvideeritavate pankade nimekiri, millest nähtub, millise Eesti Panga asutuse, s.t. kas peapanga või osakonna poolt vastav pank likvideeritakse ja kuhu nende pankade endised kliendid peavad pöörduma.

Neisse krediitasutusisse paigutatud endiste hoiuste väljamaksmise nõude esitamise korral ei tule täita mingisuguseid formulare, vaid klient pöördugu oma endise panga resp. Eesti Panga asutuse, s.t. kas peapanga või vastava osakonna poole. Niipea kui kõik väljamaksmiseks tarvilikud tingimused on täidetud, võib toimuda hoiuste väljamaks sularahas või summade ülekandmine pangaarvele.

Nagu juba varematel kordadel mainitud, ei haara see korraldus ühispankade, kliente. Kuid ka ühispankade klientidele makstakse endised hoiused lähemal ajal täies ulatuses välja. Vaheeal tekkinud kahtluste selgitamiseks juhime kõikide tähelepanu eriti asjaolule, et praegu käimasolev aktsioon haarab ainult neid hoiuse-omanikke, kes omavad hoiuraamatuid või hoiutähti. Harilikku arveraamatut ei loeta hoiuraamatuks. Teiste hoiuste väljamaksmise teostamiseks tarvilikud eeltööd on ka juba käimas.

Lord ja kartulid

Inglise agraarprobleeme

Teistes maades varustavad kööki ülekaalukalt talupojad, Inglismaal teeb seda sadam. See annab briti toitlusmajandusele linliku ilme; sel tuleb tegeleda eeskätt jaotuse-, säilitamise- ja transpordiküsimustega. See linlik iseloom avaldub ka selles, et toitlusministeeriumi eesotsas seisab kaubamajaomanik lord Woolton, kes enne aadliseisusse tõstmist kandis kodanlikku nime Marquis. Selle oma aadlisoo esimese esindaja poliitiline meelsus on lihtne ja jämedatoimne; kõigi selle maailma pahede eest on vastutavad sakslased. Nii keeldus see õilis lord juba pikemat aega enne sõda ostmast saksa kaupa.

Inglise köögisedel ei ole neljandal sõja-aastal eriti rikkalik, võid leidub seal näiteks vähem kui Saksamaal. Kuigi inimesed, kes asetavad leivakorvi kõrgele, ei ole enamikus populaarsed, siis peetakse lord Wooltoni ometi „heaks kujuks" Inglise kabinetis. Küllap esmalt seepärast, et ta oma kaubamaja juhtides, niisiis reklaamile rajatud ettevõtte juures, on õppinud näitama publikule lihtsamaidki sisseoste roosilises valguses. Edasi on aga lord Wooltonil kergem end paremast küljest näidata kui tema musta turu tumedate varjude poolt jälgitud kolleegil USA-s.

On nimelt iseendast lihtsam ülesanne, jagada viis laevalaadungit külmetatud liha (kui see, mida tuleb hästi silmas pidada, on kohale jõudnud) vastava impordikeskuse kaudu kolmele tosinale kohalikule suurkauplusele, kui saada laialdases USA-s vaevaga kätte üht siga farmist. Ja kui miski ei klapi — metsikud osalised streigid maal on enamikus kohalikkude varustusraskuste tulemused, — siis on lord Wooltonil hõlbus: ta võtab appi oma ühelehekülielise poliitilise katekismuse lemmikvalemi: „Sakslased on süüdi!" Kui ta mõtleb sellega laevaruumi nappust, nõustume selles osas temaga.

Paenduvus, millega lord Woolton oskab poliitilisel parketil tantsida, ei või suuta meid aga petta selle üle, kui ebakindlalt suhtub Inglismaa oma agraarprobleemidesse. Mitte ainult, et tummad miljonid, kes ei oma enda penni-tulude juures sellist kallihinnalist eesõigust, tohtida Inglismaal midagi avalikult arvata, vaatavad oma söögisedelile korvalt. Vaid kuna see on tulne raud, millest kinnihaaramine ajas Inglismaal nurja juba palju poliitilisi karjääre. Inglise maadomav ülakiht pidi sõja kestel leppima oma muruväljakute ümberkündmisega rentnikkude poolt. Selle läbi on, kuigi põllumajanduslik maaomand on sõjaliste ja tööstuslikkude maaostude tõttu 2 prots. võrra vähenenud, kaera-, nisu- ja kartulisaak tõusnud. Kartul ei ole mitte ainult maja-proua köögis, kes senini tundis kartulit ainult juhusliku toiduna, kasutamismuresid valmistanud: ka mehed murravad selle üle pead, kas kartulikasvatust tuleb jätkata peale sõdagi. On's muruväljakute muutumine kartulinurmedeks kestvaks nähteks?

„Kartuli-kursi" eestkostjad istuvad, nii kummalisena kui see esimesel hetkel paistabki, varaametis, Inglise pangas ja statistikabüroodes — lühidalt kõikjal seal, kus ollakse harjunud jälgima maksubilansse kortsus kulmul. Võlgneva maana, milleks ta nüüd äkki on muutunud, pidavat Inglismaa, nii ütlevad need ringkonnad, säilitama oma põllumajandusliku toodangu.

Ent Birminghamis ja Manchesteris ollakse teissugusel arvamisel. Võidavat, nõnda argumenteerivad need vabrikandid, ju vaid siis taas tõusta üles rahvusvahelise eksportkaubanduseni, kui esineda maailmaturul ostjana. Kui Inglismaa seedivat omaenda kaeru, olevat Argentiina maisitootjatel vähe huvi osta inglise masinaid. Nendes ringkondades mõeldakse, samuti kui vaja aasta eest, veel tänapäevalgi selle vabakaubandusetecoria raamides, mis arvas pidavat valima ekspordi ja põllumajanduse vahel. Nad leiavad toetust kõigilt neilt, kes kinni hoiavad traditsioonist, arvestada erandlult ainult tarvitaja kaalutlustega. Kaer omaenda pinnalt, mida müüakse inglise tootmiskuludega, näib neile meestele liiga „kallis" võrreldluna meretaguse söödateraviljaga. Nad ei poolda seepärast briti põllumajanduse säilitamist, kui see nõuab oma püsimiseks hindade kaitset. Ka kutseühingud, pidades kinni vanaisade lööksõnast „odava hommikueine" kohta, puhuvad sama pasunat. Suurmaapidajad seisavad vaikides aga mõjuvalt tagaplaanil, soovides taas ise otsustada, kas külvata muru või kasvatada kartuleid. Nad on igasuguse külvi-plaani vastu.

Poliitilisest ja sotsiaalsest võimalusest, mis inglaste rahvuslikku jõudu ja inglise majandust võiks meretaguste aadrilaskmiste järele jälle tugevdada põllumajanduse ülesehitamise läbi, on kõige selle juures vähe juttu. Sest saarel vaadatakse toitlusprobleemile nii enne kui ka pärast kui puhtkaubanduslikule ülesandele. Just seepärast on tagasihoidlikult toitlusministeeriumi kõrval seisval põllutööministeeriumil valitsuses samasugune tuhka-triinu osa, kuivõrd hiilgav on lord Wooltoni positsioon poliitilise päikese paistel. Lord Woolton aga teab ka, miks tema lisand vaidluste puhul järelsõjase majanduse üle kukkus taas välja ühererealisena: „Ma ei taha enam kuulda sõna: plaan..."

Uus Itaalia marsib. Kõne järele oma ohvitseridele Adriano teatris marsib marssal Graziani nende eesotsas läbi Rooma. (PK.-sõjakirjas. Renschle Wb.)

Eesti rahvas mõistab oma kohust...

3. lhk. järg

n i l l a l ja k u s t k a n d u saabuksib need väed? Küsimusele „millal" saaksime loomulikult vastata, et alles siis, kui Saksa rinne kokku variseks, sest varem pole ju nende vägede saabumine siia mõeldav ega võimalik. Kui aga Saksa rinne oleks kokku varisenud, siis oleks seega tekkinud ka vakuum, mis tõmbab otsekohe punaväe enda järel, ja igaühele peaks olema päris selge, et punaväed jõuaksid siia sisse marssida ammu enne, kui ükski inglise või ameerika sõdur siia kohale tuleks.

Kui teeksime aga veelgi oletuse, et aeg võimaldaks seda, s.o. et punaväed millegipärast ära ootaksid inglaste ja ameeriklaste saabumise, siis katsume vastata küsimusele, kust kaudu saabuksid siia inglased ja ameeriklased? Miljoniliste sõjavägede juurepääsuks ei aita mitte ainult õhuteest ega ka üksikust raudteeliinist, vaid selleks oleks tarvis takistamatut juurepääsu kogu Euroopa raudteevõrgu, veeteede jne. kaudu, sest teisiti pole mõeldav ülal pidada ja varustada miljonilisi vägesid.

Niisuguseid trantspordivõimalusi inglaste ja ameeriklaste käsutuses ei ole.

Jääks veel ainult üks võimalus, et inglased ja ameeriklased katsuvad hoiatuste, ähvarduste või lepingulise kokkuleppe teel punavägede sissemarssi Eestisse ära hoida. — Võib olla leidub tänapäeval veel sääraseid isikuid, kes seda tõsiselt uskusid. Nende inimestega pole loomulikult võimalik vaielda, sest nendele ei oleks midagi mineviku ega oleviku tõsiasjad.

Kokkuvõttes tahaksin märkida, et kuna meil juba mitu aastat kaitseteenistuse kohustust ei ole olnud ja sellega ühenduses olevad kohused ning normid on teataval määral unustusse langenud, siis pean täna oma kohuseks tõsist tähelepanu juhtida sellele, et nüüdsest peale valitseb nende küsimuste alal täielik kord ja selgus mis on seotud kindla distsipliini ja käsu täitmisega.

Kaitseteenistusse kutsumise käik on näidanud, et rahvas suhtub sellele täie tõsiduse ning vastutustundega ja selle laitmatu kordaminek on ka parimaks vastuseks enamlastele.

Kaitseteenistuskohustuse teostamine on rahva elus üks tõsisemaid samme. Kord ja julgeolek toetuvad iga rahva elus täpsele käsutäitmisele, kes on kaotanud distsipliini või korratunde, sammub paratamatult vastu anarhiale. Seepärast peab meile jatkuma kõigil sisemist kindlust ja kohusetunnet oma ülesannete täitmiseks täies ulatuses ja samuti kindlust ka selle kohusetäitmise nõudmiseks.

Praegu käib võitlus elu ja surma peale ja võidu saavutame mitte poolikute abinõude vaid võitlustahte ja julgusega.

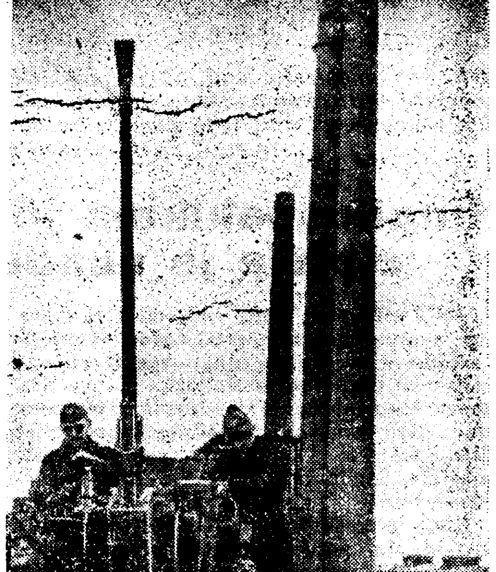

Ühe sõjalise käitise õhutõrjemeeskond peale töö lõppu väljaõppel õhutõrjesuurtüki juures (PK.-SS-sõjak. Heiss (Wb.)

Aspazija — päikese ja armastuse laulik

Suure läti naiskirjaniku surma puhul

Riiast saabus lühike sõnum, et luuletaja Aspazija on pikema raske haiguse järele jõudnud lõpule oma maise rännakuga. Võime siin vaid kujutleda kurbuse ulatust, millega kogu läti rahvas leinab neil hallidel novembripäevadel oma suurt päikesepaiste- ja elurõõmulaulikut. Rajataguseks järelehüüdeks tõttab sulg nagu iseendast. Ei ole ju selle valguse ja inimsuse preestritari aatesähvatused ja tundeelamused jäänud hoopis vastukajatuks Eestiski.

Aspazija (kodanliku nimega Elsa Pliekšans-Rosenberge) sündis 16. märtsil 1868 Miitavi maakonnas ja lõpetas Miitavi gümnaasiumi. Oma esimesed värsid kirjutas ta juba 14-aastaselt, tehes seda muide, nagu meil Marie Undergi, saksa keeles. Hiljem töötas ta koduõpetajana Riias, võttes selle kõrval täiest hingest osa läti rahvuslikust elust. Laiema tutvuse võitis ta 1894. a. Riia Läti Seltsi juubeli puhul ette kantud draama „Preestritar" kaudu, mille aine oli võetud läti-leedu minevikust. Üldist tähelepanu äratasid ka ta näidendid „Kaotatud õigused" ja „Saavutamata eesmärk", milledes ta nõuab naistele ühetaolisi õigusi meestega.

A. 1907 abiellus Aspazija läti suurkirjaniku Janis Rainisega, kelle vadja päritolu oli hiljuti juhus neil veergudel märkida. Tsaarivõimude surve eest tuli sel kirjanduslikul abielupaaril taanduda maapakku, elades kuni 1920. a. Šveitsis. Latvija vabariigis oli Rainis hiljem ka haridusministriks. Kui J. Rainis lahkus maapaovintsutustest väsinuna juba 1929. a. manalasse, järgnes ta abikaasa sinna 5. skp.

Kui läti kirjandus elas sajandite vahetuse paiku eriti lüürika ja draama alal üle võimsa tõusu, siis tuleb see suurelt osalt panna Aspazija 50-aastase kirjandusliku tegevuse arvele, millise elutöö vili on koondatud 21 mahukasse köitesse. Aspazija on eeskätt lüüriline luuletaja, kelle luuletuskogudest on tähtsamad „Punased lilled", „Hinged hämaruses", „Õitesülemik", „Laialisirutatud tiivad", „Astrite ajal". Veel oma kevadiseks 75. sünnipäevaks kinkis luuletajatar oma rahvale värske luuletuskogu „Ehatähe" all. Peale selle on ta avaldanud rea jutustavaid laule, nagu „Tõde", „Õiglane kohtunik", „Päikesetütar" jt.

Lavateoseid on Aspazija avaldanud üle tosina, milledest enamik on kirjutatud seotud kõnes. Neist pälvib esikohta sümbolistlik draama „Hõbelinik", milles peategelane Guna vabastab oma jumalatelt saadud liniku varal sugurahva. Näidendi „Madliena kiriku torniehitaja" ainestikule on laenatud eeskuju Tallinna Oleviste kiriku torni ehitamise legendist.

Paljud kadunu luuletused on leidnud viisistamist parimate läti heliloojate poolt, kõik ta näidendid on läinud üle läti lavade ja tõestanud oma kõrget kirjanduslikku ning lavalist väärtust. Eesti keelde on viimastest M. Pukitsa tõlkes pääsenud senini ainult üks ta varasemaid teoseid „Kaotatud õigused", selle kõrval ka üksikuid luuletusi ajakirjanduses.

Aspazija suurus peitub selles tunnete avaruses, mis võimaldab tal haarata enda hinge kõike inimlikku. Oma luuletajasala dust pihib ta „Hõbeliniku" naiskangelase suu läbi:

„Kui minu hääl te südametes kajab,
kui see teid äratab ja liigutab,
siis tema võim on lausuda vaid seda,
mis lausumatuna on igas hinges."

Ja samas näidendis ütleb ta veel:

„Kel mure suurem, see mul kõige lähem.
Ma õde olen alandatuile
ja kurvasüdamlikele sõbranna."

Selle kaastundega läheneb kirjanik läti rahvalaulude eleegilisele põhitoonile, see soe humaansus teeb ta loomingu praegusel turmalisel ajastul eriti vastuvõetavaks, selle üleva-aatelise loomingu, mille kaudu Aspazija elab edasi oma rahvale ja väljaspool sedagi.

O. Kuningas

Aspazija

Sädelev kuu

Jõe pinnal helgib
Sädeledes kuu,
Mind kui kutsuks sinna
Avatlev suu:

„Tule kaugusesse
Kaasa minuga,
Lase ennast sõuda
Näkipaadiga.

Purjed puhtast kullast,
Tüür kui hõbeloit,
Juhivad meid tähed,
Saadab kumav koit.

Tule kaasa sinna,
Kus on õnnemaa,
Vaikne kuu kus kohtub
Päiksetütrega.

Kiir kus kiire seltsi
Säral ühineb,
Vaim kus vaimu juurde
Tundel läheneb.

Igatsus kui udu
Kiiresti seal kaob,
Igavene valgus
Lõpmatusse vaob."

Läti keelest M. Pukits

Raadio

LAUPÄEV, 13. NOVEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Rõõmus algus (hpl). 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Väike kontsert (ülek. Luksemburgist). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika. (Riia ringhäälingu koor Teodors Kalninši juhatusel ja suur orkester Olgerts Bištevinši juhatusel). Ülekanne Riiast. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.20 Armastatud tenoreid (hpl). 14.40 Sõjaradadelt. 15.00 Eesti mrsse ja tantse (hpl.) 15.20 Valitud saksa lühijutte: „Võõrusetendus", Peter Scher (saksa keeles). 15.30 Kirevaid helisid nädalalõpuks (ringhäälingu tantsukapell L. Tautsi uhatusel, kõneleja ja hpl). Vaheajal kell 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Rahvalikke viise (Vold. Mals, kannel ja suupill, Oskar Kallis, lõõtspill ja hpl.) 17.45 Noortele: „Parvega Väina jõel". J. Jaunsudrabinši jutustus. 18.15 Aarne Viisimaa laulab (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade 19.00 Muusika (ülek.) 19.15 Rindereportaaže. (ülek., saksa keeles). 19.30 Muusika (ülek). 19.45 Ringhäälingu-ringvaade (ülek., saksa keeles). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Hoogsaid rütme (Ringhäälingu tantsukapell, juh. L. Tauts). 21.00 Päevauudiseid. Ainult Tartu. 21.15 Erissaade eesti vabatahtlikele. (Heliülesvõte 21. X 43, mgn.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

PÜHAPÄEV, 14. NOVEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.30 Hommikumuusika (ülekanne ja hpl). 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Päevauudised 7.30 Põllumeestele: Töö Kuusiku põllumajanduslikus Katseinstituudis. (Heliülesvõte). 7.45 Tuntud meistrite kauneid meloodiaid (hpl). 8.30 Hommikuhardus: „Avasilmi läbi elu". 8.45 Landesdienst Ostland. 9.00 Saksa aardelaekake. (ülek). 10.00 Päevauudised saksa keeles. 10.10 Serenaad pühapäeva-hommikuks (hpl). 10.30 „Kõla metsa, kajata kõrbi". Sõnalis-muusikaline saade rahvaluulest. 11.15 Saksa kodumuusika päevalt. Kaast.: Elsa Maasik, sopran, Hilja Saarne, klaver, Eva Hangelaid, klaver ja Artur Värik, viiul. (Heliülesvõte kontserdilt Tallinna Konservatooriumi saalis 13. XI 43, mgn). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Saksa rahvakontsert (ülek. Berliinist). 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.15 Landesdienst Ostland. 14.30 Lastele: „Tuulepoisid", Helin Meristu kuuldemäng. 15.00 Armastatud oopereist (hpl). 15.45 „Tulepõletaja", August Mälgu jutustus. 16.00 Hea tuju, rõõmus meel! (Ringhäälingu suur orkester, juh. P. Karp ja hpl). 16.45 Päevauudised ja saatekava ülevaade. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 18.00 „Anna ja Elsabe", Gert Helbemäe kuuldemäng luuletaja Paul Flemingi Tallinnas viibimise päevilt 17. sajandil. Näitejuht: G. Helbemäe. 18.50 Vana tantsumuusika (hpl). 19.15 Muusikaline pildiraamat (Ringhäälingu tantsukapell, juh. Vl. Sapošnin). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Tuhat lõbusat nooti (Ringhäälingu tantsukapell Vl. Sapošnini juhatusel. 21.00 Päevauudised. Ainult Tartu: 21.15 Rõõmus finaal (hpl). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

ESMASPÄEV, 15. NOVEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (ülek. Danzigist ja Frankfurdist). 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Lõbus algus (Ringhäälingu tantsukapell, juh. Vl.Sapošnin). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Läti komandandi puhkpilli orkester ülemmuusikajuhi Friedrich Tileganti juhatusel, Riia ringhäälingu tantsukapell Arnolds Korneliuse juhatusel, hpl. ja mgn). Ülekanne Riiast. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.20 Tuntud avamänge ja rapsoodiaid (hpl). 15.30 Saade perenaistele. 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu suur orkester, juh. L. Tauts). Vaheajal kell 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 18.00 „Seikluslik kaubareis", August Hanko jutustus. 18.20 Meeskoori laule (hpl). 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Loengutesari „Meie armee" (ülek., saksa keeles). 19.15 Rindereportaaže (ülek., s. keeles). 19.30 Muusika (ülek.) 19.45 Poliitiline loeng (ülek. s. keeles.) 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduritund (Tantsuviise, mängib Ringhäälingu tantsukapell Vl. Sapošnini juhatusel). 21.00 Päevauudised. Ainult Tartu: 21.15 „Kõla metsa, kajata kõrbi". Sõnalismuusikaline saade rahvaluulest. (Heliülesvõte 14. 11. 43, mgn). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

AMETLIKUD TEATED

Piirituse, viina ja joogiks määratud piiritussaaduste sõjalismaksu võtmise

MÄÄRUS
4. nov. 1943

Okupeeritud Ida-maaalade Riigiminister okupeeritud Ida-maaladel õigussätete andmise määrus, 21. veebr. 1942 (VBlRMOst lhk. 11), § 2 alusel määran:

§ 1.

(1) Viina ja joogiks määratud piiritussaaduste omandamine allub Ida-maaalal sõjalismaksule.

(2) Sama on kehtiv joogiks määratud piirituse omandamisel.

§ 2.

(1) Sõjalismaks on viinalt ja joogiks määratud piiritussaadustelt iga pudeli pealt mahuga kuni 0,125 ltr. määratud 0,25 RM. iga pudeli pealt mahuga 0,126—0,250 ltr. määratud 0,50 RM., iga pudeli pealt mahuga 0,251—0,500 ltr. määratud 1.00 RM., iga pudeli pealt mahuga 0,501—0,750 ltr. määratud 1.50 RM., iga pudeli pealt mahuga 0,751—1.000 ltr. määratud 2.00 RM.

(2) Viin ja joogiks määratud piiritussaadused muudes mahutistes alluvad sõjalismaksule 2 RM. liitrilt.

§ 3.

Sõjalismaks kuulub maksmisele § 1 tähendatud saaduste omandamisel monopoli käitistelt. Monopolide peadirektsioon peab sõjalisamaksu kirjutama arvele eraldatult müügihinna kõrval.

§ 4.

(1) Ettevõtjad, kes tööndusIikult võõrandavad piiritust, viina ja joogiks määratud piiritussaadused, peavad tagantjärele tasuma sõjalismaksu neil 10. novembril 1943 olemasolevatel tagavaradel. Sama kehtib piirituse, viina ja joogiks määratud piiritussaaduste kohta, mis nende poolt saadakse pärast tähendatud tähtaega, kus sellelt ei ole veel arvestatud sõjalismaksu.

(2) Ettevõtjad peavad tähendatud tagavarade (esimese (1) lõike 1. lause) kohta koostama tagavaraseisu ja kindlaks tehtud hulkadest teatama Monopolide Peadirektsioonile hiljemalt 15. novembril 1943, hiljem saadud saadustest (esimese (1) lõike 2. lause) — kolm päeva pärast vastuvõtmist ning nendele saadustele langevat sõjalismaksu tasuma Monopolide Peadirektsioonile hiljemalt 8 päeva pärast teatamist.

§ 5.

Kindralkomissarid on volitatud andma selle määruse teostamiseks vahest vajalikuks osutuvaid õigus- ja halduseeskirju.

§ 6.

Käesolev määrus jõustub 10. nov. 1943.

Riias, 4. nov. 1943.

Ida-ala riigikomissar
Ülesandel
Matthiesen.

Põhjamaade kirjanduse-muusika õhtu Tartus

„Puhkus ja Elurõõmu" Tartu keskosakond korraldas pühapäeva õhtul Vanemuise kontsertsaalis Põhjamaade kirjanduse-muusika õhtu. Rahva osavõtt õhtust oli rohkearvuline. Sisuka õhtu kava täitsid Vanemuise ooperi- ja näitejõud laulu- ja muusikaettekannetega ning deklamatsioonidega põhjamaade vaimutegelastelt, nende seas ka eesti helilooja ja kirjaniku loomingust.

Saekaater purustas käe

Saaremaal Seikla veskis jäi töötamise juures paremat kätt pidi saekaatri vahele ja sai raskesti vigastada Laimjala vallas elunev 59-aastane Miina Nurk. Saekaater purustas naisel kõik parema käe sõrmed.

Film Duce vabastamisest

Milanost, 7. 11. (DNB). Milano suuremates kinodes näidati möödunud nädala lõpul esmakordselt filmi Duce vabastamisest saksa sõdurite poolt. Seejuures tekkis kõikjal elavaid meeleavaldusi Mussolini auks. Ka neid kohti, kus oli näha Führerit ja Ducet kahekesi saatis tugevaim aplaus.

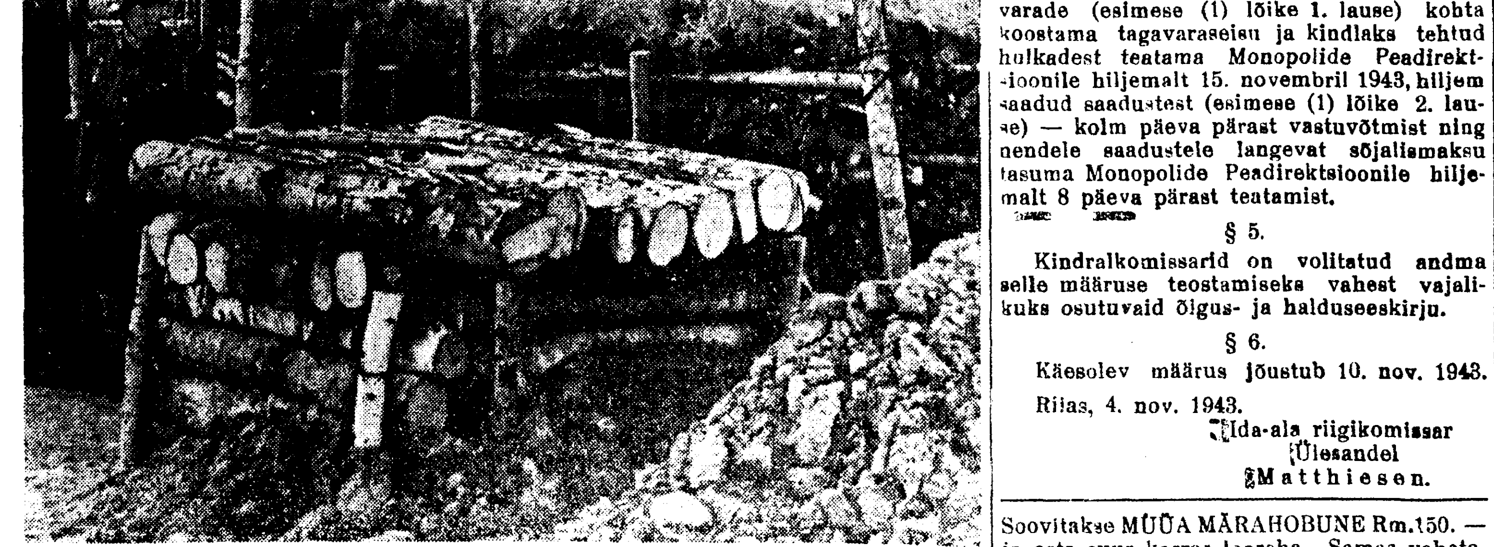

Idarindel ei võimalda soine maastik kohati kraavide kaevamist. Seepärast on pioneerid ehitanud tugevatest puutüvedest kindlad punkrid, millistes grenaderid võivad end varjata. (PK.-sõjakirjas. Bergmann Wb.)

Vaikselt lahkus igavesele rahule

Rudolf-Johann Limberg

sünd. 19. 11. 1864, surn. 9. 11. 1943.

mälestavad

abikaasa, tütred abikaasade ja lastega.

Naisametnik soovib MÖBLEERITUD TUBA või kaasüüriliseks. Teatada slt. 13-25.

MEESTE SÄÄRIKUD nr 45 (kroom, korras) müüa Rm. 40. — ,või vahetada suusasaabaste vastu. Teatada slt.

Soovitakse MÜÜA MÄRAHOBUNE Rm.150. — ja osta suur korras looreha. Samas vahetada nuumlehm lüpsilehma vastu.

Lähemaid teateid saab telefoniga Anna 4-c peale kella 18.00.

Toimetuse kõnetunnid igal tööpäeval kella 8—12, talitus avatud igal tööpäeval kella 8—17.30, laupäeval kella 8—13-ni. Kehtivad kuulutuste hinnad: O—nr. 1 ja R—nr.1. Aadressi muutmine 20 penni.